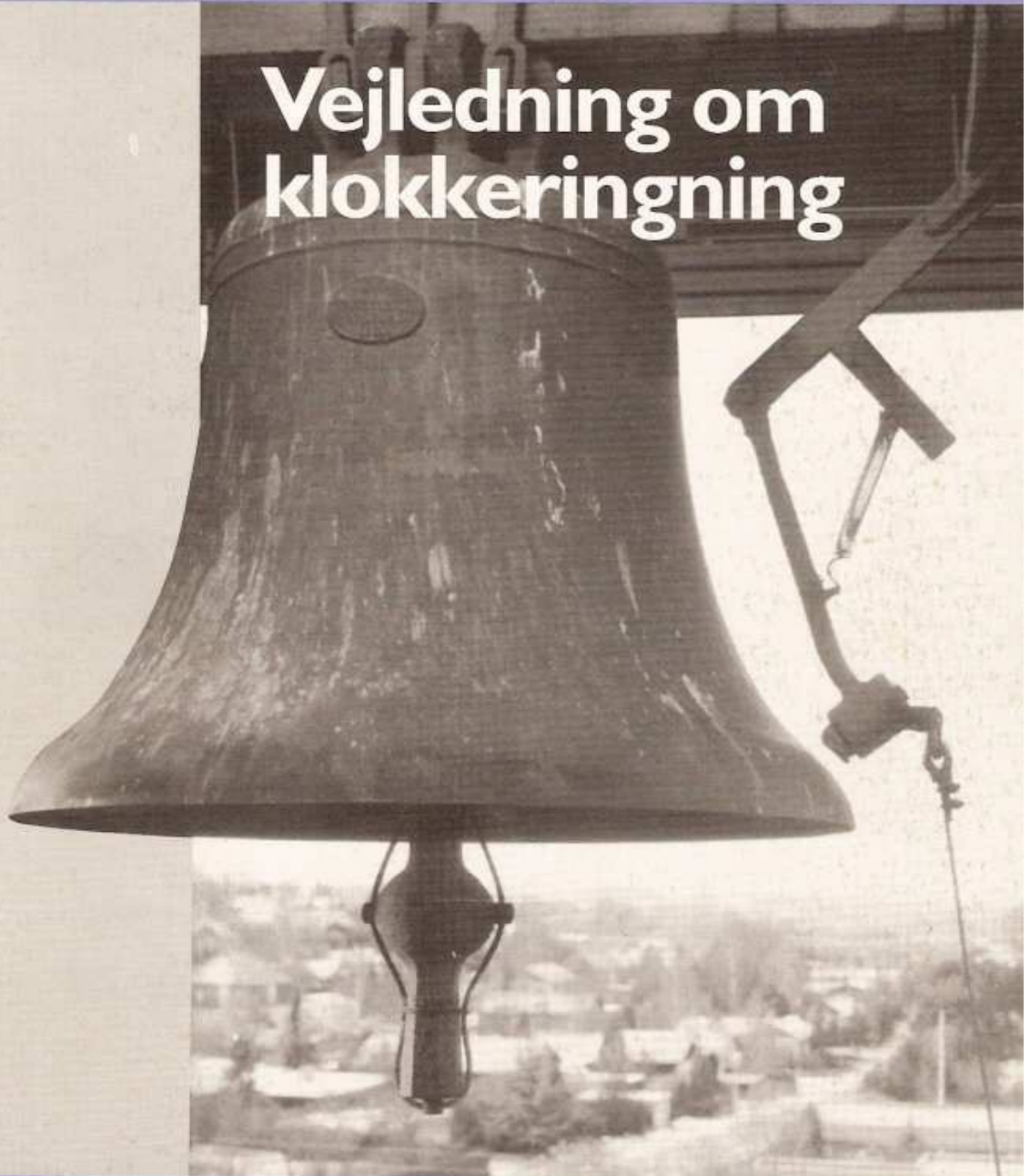

Vejledning om klokkeringning

Kirkeministeriet 1993

Indhold

Indledning	4
Hvorfor ringes der med kirkeklokkerne?	5
1. At opfordre til bøn	
2. Kommunikation	
3. Højtider og festdage	
4. Advarsel	
Regler om ringning og kimning	6
1. Morgen- og aftenringning	
2. Ringning ved gudstjenester	
2.1. De faste gudstjenester	
2.2. Andre gudstjenester	
3. Ringning om aftenen før store bededag	
4. Kimning	
Andre ringninger	7
Fravigelse af ringeskikke	7
Manuel eller automatisk ringning	8
Sikkerhedsforanstaltninger, arbejdsmiljø m.v.	9
1. Arbejdsbetingelser	
2. Sikring af knebelen	
3. Reparation	
4. Periodiske eftersyn	
5. Gamle klokker	
Beskrivelse af lokale ringeskikke	10
Ringning i verdsligt øjemed	10
Bilag til vejledning om klokkeringning	11

Vejledning om klokkeringning

Kirkeministeriet 1993

Indledning

I sommeren 1990 holdt Landsbygraverforeningen for Danmark (nu Forbundet af Kirke- og Kirkegårdsansatte) en konference om klokkeringning.

Her deltog repræsentanter for forskellige kirkelige myndigheder og organisationer samt konsulenter.

På konferencen berørte man en række emner, såsom klokkeringningens funktion, gældende regler om ringning, ringeskikke, problemer med at rekruttere ringere samt manuel eller automatisk ringning.

Sammenfattende kunne det konstateres, at der savnedes en vejledning om klokkeringning.

Ministeriet indbød derfor repræsentanter for biskopperne, Danmarks Provsteforening, Den danske Præsteforening, Forbundet af Kirke-

og Kirkegårdsansatte og Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer til sammen med ministeriet og klokkekonsulenterne at behandle de forskellige temaer med henblik på udarbejdelse af en sådan vejledning.

Resultatet er denne vejledning, hvis hovedsigte er at give en samlet fremstilling af reglerne og at belyse de oftest forekommende problemstillinger vedrørende klokkeringning.

Vejledningen er først og fremmest tænkt som et redskab for menighedsrådene og ringerne, der har det største ansvar for, at landets rige og enestående klokkeringningstraditioner kan bevares og videreføres for eftertiden.

Hvorfor ringes der med kirkeklokkerne?

Kirkeklokkerne har fire opgaver af vidt forskellig karakter: 1. At opfordre til bøn, 2. kommunikation, 3. markering af højtids- og festdage, samt 4. advarsel.

1. At opfordre til bøn

Hver morgen og aften og som indledning til gudstjenester ringer klokkerne for at opfordre til bøn og andagt. Disse ringninger, der kaldes liturgiske, foretages i henhold til Danske Lov af 1683 og Kirkeritualet af 1685. Reglerne for disse ringninger beskrives nærmere i afsnittet "Regler om ringning og kimning" side 6.

De daglige morgen- og aftenringninger hører til blandt vore ældste ringetraditioner. Skal de bevare deres betydning, bør menigheden til stadighed mindes om formålet med dem.

I nogle byer forekommer andre, faste andagtsringninger. De stammer fra den række af tidebøner – andagter og gudstjenester – der før i tiden hørte til kirkernes daglige aktiviteter.

Ringningen før gudstjenesterne skal dels kalde kirkegængerne sammen, dels opfordre dem til at forberede sig ved personlig andagt.

De 3 gange 3 bedeslag, der afslutter de liturgiske ringninger, var i den katolske tid en påmindelse om at afslutte sin bøn med et Ave Maria. I vor tid forbindes de i stedet med Treenigheden.

2. Kommunikation

Nogle ringninger har i dag karakter af meddelelser, men de har som regel i tidligere århundreder haft andre formål.

Ringning, når der er sket et dødsfald i sognet, skulle således forkorte den afdødes ophold i skær-silden. Og ringning, når en grav var kastet, skulle forjage dæmonerne.

I dag skal klokkernes meddelelse om et dødsfald, eller om at en ny grav er åbnet på kirkegården, stemme til eftertanke i sognemenigheden.

Den anden af de tre ringninger før en gudstjeneste har i perioder været indledning til skriftemål. Ved enkelte kirker udføres aftenringning lørdag af samme grund med flere eller større klokker end den daglige aftenringning.

I dag tjener forringningerne til orientering for den kirkesøgende, som derved bliver mindet om den forestående gudstjeneste.

3. Højtider og festdage

Klokkerne er med til at markere højtid og kirkelige festdage. Kimning (med hurtige klemt) har i tidligere tider, hvor langsomme klemte ofte og systematisk blev brugt som advarselssignal, i endnu højere grad end i dag været opfattet som en glædesytring. Men kimningen bidrager stadig til at fortælle i sognet om festen, der skal foregå i kirken.

Den ældste brug af kirkeklokker kender man i forbindelse med processionser. Processionsringning praktiseres stadig mange steder ved begravelse, både når kisten ankommer til kirken, og når den bæres til graven. Her er klokkernes opgave at understrege situationens højtid.

Fra sogn til sogn er der mange forskelle på ringning og brug af bedeslag ved begravelse. Det er udtryk for, at jordfæstelsen i hvert enkelt tilfælde angår den pågældende menighed og udføres efter dennes skikke.

4. Advarsel

Advarsel ved hjælp af klokker – f. eks. ved stormflod og ildebrand – er gået af brug i de fleste sogne og afløst af moderne kommunikationsmidler (radio, sirener osv.).

Klokkerne skal dog stadig benyttes til varsel om mobilisering og radioaktivt nedfald. (se afsnittet "Ringing i verdensligt øjemed" side 10)

Regler om ringning og kimning

1. Morgen- og aftenringning

Hverdagens morgen- og aftenringning har siden middelalderen påmindet menigheden om at holde andagt før det daglige arbejdes begyndelse og ved dets afslutning. Ifølge Danske Lov af 1683 skulle degnene ringe bede- og fredsklokken aften og morgen.

Der er ikke generelle bestemmelser om, hvornår morgen- og aftenringning skal finde sted. Tidspunkterne varierer derfor fra sted til sted i overensstemmelse med lokal sædvane, ligesom de kan variere efter årstiderne. Tidspunkterne fastsættes i graverens/kirketjenerens regulativ.

Den daglige morgen- og aftenringning kan f.eks. ske på tidspunkter, der svarer til en normal arbejdsdags begyndelse og afslutning, altså f.eks. kl. 8 og kl. 16. I byer med flere kirker foretages ringningen på samme tid.

Ringningen bør såvel morgen som aften ske med 100-150 slag, svarende til en varighed af højst tre minutter, efterfulgt af 3 gange 3 bedeslag. Bedeslagene bør afgives tydeligt, med værdighed og med klar inddeling i grupper. Har kirken flere klokker, slås bedeslagene normalt på den største klokke. Se også afsnittet "Fravigelse af ringeskikke" side 8.

2. Ringning ved gudstjenester

2.1. De faste gudstjenester

I henhold til kirkeritualet af 1685 skal der forud for de faste gudstjenester ringes 3 gange. Har kirken flere klokker, ringes der i hvert fald ved den sidste ringning (sammenringningen) med mere end én klokke.

Ringningerne foretages med en halv times eller et kvarters mellemrum efter stedets skik.

Hver af ringningerne udføres med 100-150 slag, svarende til en varighed af højst 3 minutter. Sammenringningen – og visse steder også de to første ringninger (forringningerne) – efterfølges af bedeslag (normalt 3 gange 3) og afsluttes på det klokkeslæt, der er fastsat for gudstjenestens begyndelse. Har kirken flere klokker, slås bedeslagene normalt på den største klokke.

2.2. Andre gudstjenester

Kirkeritualets bestemmelser om ringning ved gudstjenester gælder kun de faste gudstjenester. Ved andre gudstjenester ringes der i overensstemmelse med lokal sædvane. Det er almindeligt, at man ved sådanne gudstjenester undlader de to forringninger og nøjes med sammenringningen.

3. Ringning om aftenen før store bededag

I henhold til forordning af 27. marts 1686 ringes der aftenen før almindelig bededag (store bededag) fra kl. 18. Ringningen varer 1 time, men kan med biskoppens tilladelse forkortes, jf. afsnittet om "Fravigelse af ringeskikke" side 8. Den bør dog ikke vare mindre end en halv time.

Har kirken flere klokker, foretages ringningen normalt på den største.

4. Kimning

Kimning med kirkeklokkerne har siden reformationen været brugt for at markere højtid og fest.

Ifølge kirkeritualet af 1685 kimes der om morgenen i forbindelse med ringning til gudstjenesterne på de tre højhelligdage: juledag, påskedag og pinsedag, samt på Kristi himmelfartsdag. Der kimes mellem de 3 sædvanlige ringninger.

I henhold til kirkeritualet kimes der også aftenen før de tre højhelligdage og – hvor det endnu er i brug – aftenen før Kristi himmelfartsdag. Kimningen foregår den sidste time før aftenringningen og kan enten være sammenhængende eller undervejs afbrydes af to ringninger. Den afsluttes med aftenringning og bedeslag.

Varigheden af kimningen kan forkortes med biskoppens tilladelse, jf. afsnittet om "Fravigelse af ringeskikke" side 8. Den bør dog ikke vare mindre end en halv time.

Enkelte kirker har dispensation fra reglerne om kimning på grund af de praktiske vanskeligheder, der er forbundet med den.

Andre ringninger

Danmark har i forhold til de øvrige kristne lande bevaret meget rige ringeskikke. Flere af dem har århundreders hævnd.

Skikkene har så mange varianter og former sig så forskelligt fra landsdel til landsdel og fra kirke til kirke, at det ikke er muligt at udarbejde en fælles, dækkende beskrivelse.

Brugen af klokker er ikke i sig selv en betingelse for kirkens funktion. Alligevel er klokkerne og den nuancerede anvendelse af dem udtryk for deres tilknytning til menighedens dagligliv og understreger respekten og interessen for den enkelte menigheds egenart, alder, værdighed og aktivitet. Som eksempel på andre ringninger end dem, der er omtalt i afsnittet "Regler om ringning og kimning" side 6, kan nævnes:

- a. Ringning på faste tidspunkter på hverdage ud over morgen- og aftenringning. Disse ringninger foretages almindeligvis kl. 10, 12, 15 og 22 eller på andre faste tidspunkter.
- b. Andre faste ringninger i årets løb, bl.a. allehelgensaften, aftenen før 1. søndag i advent, julenat, nytårsnat, helligtrekongersaften, skærtorsdag og langfredag.
- c. Ringning ved begravelse.
Hvis det er sædvane på stedet, at der ringes ved begravelse, skal anmodning herom ifølge §14 i lov om begravelse og ligbrænding imødekommes såvel ved kirkelig som ved borgerlig begravelse.
- d. Sjælerringning (ringning ved dødsfald), ringning ved hensættelse af kiste i kirke eller kapel samt ved kastning og tilkastning af grave.
- e. Ringning og kimning ved vielser.

De her omtalte ringninger beror på lokale ringeskikke. Siden midten af dette århundrede har man ved mange kirker opgivet at gennemføre dele af de rige ringetraditioner.

Det kan lokalt overvejes at genoptage nogle af dem. Om beskrivelse af lokale ringeskikke henvises til afsnittet "Beskrivelse af lokale ringeskikke" side 10.

Hedebyklokken, der er Nordens ældste bevarede kirkeklokke. Den er dateret tilbage til omkring år 900.

Fravigelse af ringeskikke

Ved kgl. resolution af 16. august 1991 er biskopperne bemyndiget til at tillade fravigelser af de gældende regler om ringning og kimning. Tilladelser kan gives efter forhandling med vedkommende menighedsråd, hvor forholdene taler for det.

Der er tale om en generel bemyndigelse. Tidligere har biskopperne kun haft en sådan bemyndigelse i tilfælde, hvor hensynet til beboerne i kirkens nærhed talte for en fravigelse af reglerne.

Bemyndigelsen omfatter ikke bestemmelser, som er eller måtte blive fastsat om ringning med kirkeklokker i verdsligt øjemed (Se afsnittet "Ringning i verdsligt øjemed" side 10).

Manuel eller automatisk ringning

Ringningens liturgiske (gudstjenstlige) karakter begrundes, at den så vidt muligt udføres personligt, altså som manuel ringning.

Det er vigtigt, at menighedsrådene værner om denne tradition alle steder, hvor ringningen stadig udføres manuelt. Eventuelle problemer med hensyn til arbejdstid kan søges løst i samarbejde med ringeren.

I denne forbindelse henvises til omtalen i afsnittet "Regler om ringning og kimning" side 6 om fastsættelse af tidspunkterne for den daglige morgen- og aftenringning.

Er det umuligt at få ringningen foretaget på ringerens fridage, kan menighedsrådet søge biskoppen om tilladelse til at undlade ringningen på disse dage.

Overvejer et menighedsråd at anskaffe et automatisk ringeanlæg, skal man være opmærksom på, at klokker, ophæng eller murværk ikke i alle tilfælde kan tåle de påvirkninger, som ringeanlægget vil medføre.

Det er i øvrigt vigtigt, at klokkeringningen bliver så velklingende som muligt, så den ikke kan opfattes som generende støj.

Sikkerhedsforanstaltninger, arbejdsmiljø mv.

1. Arbejdsbetingelser

Arbejdet med klokkerne må ikke medføre risiko for ringeren, der i øvrigt skal sikres så bekvemme arbejdsforhold som muligt.

Hvor det er muligt, bør ringeren betjene klokkerne fra en anden etage end den, hvor klokkerne er placeret. Er dette ikke muligt, skal menighedsrådet påbyde anvendelse af høreværn og sikre, at høreværnene er af effektiv type og i god stand.

Menighedsrådet bør endvidere sørge for, at kimning kan udføres med så ringe belastning for ringeren som muligt og helst i nogen afstand fra klokkerne. Ringerens arbejdsstilling bør være så bekvem som muligt.

2. Sikring af knebelen

Klokker skal forsynes med knebel-wiresikring, hvis de er placeret således, at deres knebel ved brud, eller ved at knebelstroppen brister, kan ramme ringeren eller forbiplusserende neden for tårnet.

3. Reparation

Reparation af klokker og deres armatur er et højt specialiseret arbejde, der kun bør overlades til et kvalificeret værksted. I øvrigt henvises til afsnit II i Kirkeministeriets cirkulære af 15. juli 1969 om affattelse af tilbud vedrørende levering og istandsættelse af kirkeklokker m.m.

4. Periodiske eftersyn

Automatiserede klokkeanlæg bør efterses mindst hvert halve år.

Hvor ringning udføres manuelt, vil ringeren konstatere selv mindre fejl. Eftersyn af sådanne klokkeanlæg bør finde sted mindst hvert 3. år.

De periodiske eftersyn skal foretages af fagfolk. Ved provstesynt skal det kontrolleres, at eftersyn har fundet sted.

5. Gamle klokker

I mange kirker findes der meget gamle klokker, som stadig bruges. Sådanne klokker er højt bevarelsesværdige, ofte er de kirkens ældste brugsgenstande. Både de og deres armaturer fortjener samme opmærksomhed som kirkens øvrige inventar og kunstværker.

Hvor sådanne gamle klokker stadig er funktionsdygtige, kan menighedsrådene overveje at anskaffe en aflastningsklokke, så de gamle, slidte klokker skånes mest muligt og eventuelt kun bruges ved specielle lejligheder.

Der bør ikke monteres ringemaskiner og automatik i forbindelse med klokker, der har antikvarisk interesse.

Beskrivelse af lokale ringeskikke

Det vil være formålstjenligt, at der for hver kirke er udarbejdet en nøjagtig beskrivelse af den lokale ringepraksis.

En sådan beskrivelse vil ikke mindst være nyttig for nyansatte ringere. Beskrivelsen bør vedlægges graverregulativet.

Som bilag til denne vejledning er et forslag til, hvordan beskrivelsen kan udarbejdes.

Ringning i verdsligt øjemed

I Kirkeministeriets cirkulære af 30. december 1977 er der givet påbud om ringning med kirkeklokker i tilfælde af mobilisering. I ministeriets cirkulære af 15. december 1978 er der givet påbud om ringning, der skal varsle om radioaktivt nedfald.

Anden ekstraordinær ringning i forbindelse med, at der indtræder ikke-kirkelige begivenheder, kan kun finde sted med Kirkeministeriets tilladelse i hvert enkelt tilfælde, eventuelt efter ministeriets påbud herom.

I 1528-29 konfiskerede man alle kirkeklokker i Danmark undtagen én i hver kirke. Det medførte store ændringer i traditionerne for brug af klokkerne, og det præger endnu i dag mange lokale ringeskikke.

Bilag til vejledning om klokkeringning

_____ kirke, _____ sogn

Antal klokker: _____

Klokkerne benævnes: Klokke I (største/eneste), klokke II (næststørste) osv.

	Ringning	Klokke nr.	Ringelængde slag el. min.	Bedeslag klokke nr.	Antal bedeslag
Faste gudstjenester (højmesser)	1. forringning __ time før				
	2. forringning __ time før				
	Sammenringning				
Andre gudstjenester	1. forringning __ time før				
	2. forringning __ time før				
	Sammenringning				
Store bededagsaften					

Kimning på højhelligdage	Mellem 1. og 2. forringn. _____	Varighed _____	Kl. nr. _____
	Mellem 2. forringn./samr. _____	Varighed _____	Kl. nr. _____
	Andet:		
Kimning aftener før højhelligdage mv.	Jul _____	Varighed _____	
	Påske _____	Varighed _____	
	Pinse _____	Varighed _____	
	Kr. himmelfartsdag _____	Varighed _____	
Eventuelle andre tilbagevendende gudstjenester med ringning og/eller kimning			

Hverdagsringninger

Morgen- og aftenringninger

	Klokke nr.	Ringelængde slag el. min.	Bedeslag klokke nr.	Tidspunkt	
				Sommer	Vinter
Morgen- ringning					
Aften- ringning					

Andre daglige ringninger

F.eks.: tiringning, middags- eller tolvringning, eftermiddagsringning, vagt- eller vægterringning, ildslukningsringning, kaserteringning.

Art	Klokke nr.	Ringelængde slag el. min.	Bedeslag klokke nr.	Tidspunkt

Ugentligt tilbagevendende hverdagsringninger

Ugedag	Klokke nr.	Ringelængde slag el. min.	Bedeslag klokke nr.	Tidspunkt

Årligt tilbagevendende hverdagsringninger

Dag i året	Klokke nr.	Ringelængde slag el. min.	Bedeslag klokke nr.	Tidspunkt

Ringninger ved vielse, dødsfald og begravelse

Vielse

Ringning	Klokke nr.	Ringelængde Slag el. min.	Kimning Varighed
Før vielsen			
Efter vielsen			

Dødsfald, begravelse

Sjælerringning	Klokke nr.	Ringelængde Slag el. min.	Bedeslag Klokke nr.
Mand			
Kvinde			
Barn			
2. sjælerringning			
3. sjælerringning			
Kapelringning			
Gravringning efter åbning			
Gravringning efter tilkastning			
Ringning før begravelse			
Ringning når kisten bæres fra kirken			
Ringning ved kistens sænkning			
Ringning ved jordpåkastelse			
Ringning efter velsignelse			
Ringning ved begravelses afslutning			
Evt. bemærkninger			

Vejledning om klokkeringning

En vejledning for menighedsråd
og ringere ved folkekirkens kirker

© Udgivet af Kirkeministeriet, februar 1993

Fotos: Birte Palle Jørgensen (p. 9), privat-
optagelse (p. 7) og CAT-productions aps (øvrige)

Tegning p. 10 er fra Fyens Stiftsbog 1978

Grafisk tilrettelæggelse og produktion:
© CAT-productions aps (92292)

Kirkeministeriet 1993